

vocament el bisillabisme i l'accentuació en la primera vocal, per més que en alguns els publicadors moderns (o potser ja algun copista medieval) hi introdueixi una *-b-*; és el cas dels *Set Savis*, però els versos de nou síl·labes s'hi osten: «--- tot hom deu serquar / com veu son *proh]isme* turmentar / ne fer forsa ne sobria / ---», v. 334. És constant en Guillem de Cervera (versos de set síl·labes): «Sobre tot, amatz Dieu / e vostres *pruymes* sí / com vós metex, car grieu / porets falir axí» (26b), «dels tieus *proismes* auràs / pietat e mercè» (841b), «per consolaciós / de *proismes* e per far / ---» (126b).⁶ I igual en Cerverí de Girona: «¿apriudar pot hom estraynas gens / e estranyar sos pus *pruixmes* parenz?» (Riq., 62.48).

El tractament de la vocal tònica en definitiva havia de ser *ú*, tenint ò breu el llatí *PRŌXIMUS*. I en efecte sovint ho trobem amb *ú*, si bé a vegades la *í* s'ha eliminat, pel fenomen típic del ross. ant. (*cur* < *cuir*, *mur* < *muir*, *fut* < *fuít*, *adut* < *aduít*): «deurè a'N Salamó Sotlam de Porta, Juseu sa-entrea de Vilafrancha de Penedès, 10 mil sols., los quals volc --- que fossen pagatz als pus *prusmes* del dit Sotlam» a. 1314 (RLR xxx, 258).

Tot fa creure, doncs, que en els altres casos de *pruy-me*, l'accent de *uy* era en la *ú*: «són ditz innocens per so cor --- a negú éls nul temps no nogren, ni a Déu, per desobediència, ni a lur *pruyme* per no-dretura no nogren», *VidesR*, 25r2; «testimonis no deven ésser reebuts --- qui són --- cosins dintre quart grau, si doncs en aquel grau, o pus *pruyxme*, lo demanat no ere ab lo testimoni», «si dins un an --- apareix --- parent seu que sia son parent e pus *pruyxme* ---», «tres tuteles --- la legítima, la qual han --- los pus *pruxmes* parents que-ls pubils han», *CostTort*. (Ol., pp. 175, 31, 256); *pruymes* mall. 1282 (BSAL v, 30). El tenim, doncs, també en el sentit de 'pròxim parent', en Cerverí, en els *CostTort*. i en el doc. de 1314, i en algun altre pasatge de les *VidesR*; on el trobem àdhuc com a femení: «leva, *prusma* mia, coloma mia» (174v1, trad. *proxima*, 509.19). També d'altres de les *VidesR* ens el donen, endemés, amb *u*: «que per exempli t'acorts al *prusme*», *pruyma*, *pruyme*, f° 268v1, 119r1, 83r2; i nou casos més de *prusme* en la segona meitat de l'obra (*Gloss.*, p. 180).

Tenim d'altra banda molts documents on apareix amb *o*, sigui per un tractament no del tot popular, o perquè la complexitat de la combinació fonètica va travar el fenomen diftongador *oks* > *uois* > *uis*. Casos on, essent en prosa, no tenim proves concloents del síllabeig i l'accentuació, car sempre hem de desconfiar del valor que tingui la intercalació d'una *b*, que és més aviat cosa dels copistes o dels impressors moderns que no de l'autor medieval. «Hajen tots los béns los *proysmes* seus --- als pus *proysmes*» a. 1360, *proisme* 1384, «per compra que n'a feta dels parents e *probismes* d'En Fch. de Bellsolan» 1391 (*InuLC*). «Si lo mercader haurà carregada la nau e --- puys morrà --- lo senyor de la nau deu --- aquella roba --- donar-la a sos *proismes*», «si la muller no li era leal --- als parents pus *probismes* ho dó», *Consolat* (§§ 218, 83,

Pard., 277, 124).

En Ramon Llull tenim constantment *proyme* en la *Doctrina Pueril*, ed. Gili, p. 53 etc.; *proisme*, *Blanq.* 1, 175.1; «son *proisme* --- son *prubisme* --- son *probisme* ---» III, 153.6, 15, 25; *probisme*, *Gentil*, p. 302. En l'*Arbre de Filos. d'Amor*: «amar Déu, si metex e son *pruyme*» (evidentment accentuat en la *ú*, i no *y*, com fa Schib), segons el ms. millor i més antic, si bé el ms. *A*, posterior, ho canvia en *proisme* (*NCl.* cxvii, 19.59).

«Mostrar-se participant en la tribulació del *proisme* --- si vehies ton *proisme* perir de fam ---», Eiximenis (*Do. Comp.*, *CoDoACA* xii, 313, 314, 316, 317.25). En StVicentF *voler mal a son proisme*, *Serm.* i, 60.32; «en est temps, solen venir moltes melancollies, e axí, primo, paciència en si mateix, e als *probismes* en la sua casa», *Quar.*, 22.51. En la versió catalana del *Breviari d'Amor* de Matfre Ermengaut, fi S. xiv, de la qual ha transcrit nou mss. Antoni Tobella amb *varia lectio*, hi ha sovint *proisme*, amb aquesta grafia, i tampoc aquí veiem (1985) indicis de trasllat de l'accent.

Des de c. l'a. 1400 comencem a trobar proves indubtables que l'accent de *pròisme* s'ha traslladat a la *í*. Les més antigues són en els *Bons Amonestaments* de Turmeda: «De ço que has sies content, / e no cobeigs ço de la gent: / diners, muller ni vestiment / de ton *proisme*; / si vols que diguen bé de tu / no parles mal mai de negú, / e vulles oir en dejú / la santa missa» (*NCl.*, p. 147); «De tot ton cor Déus amaràs / si sos manaments servaràs, / a ton *proisme* no faràs / algun damnatge», id. (p. 152). Com es pot explicar, però, un desplaçament tan anti-etimològic i sense justificació en la fonètica històrica: per influència potser dels cultismes com *organisme*, *cristianisme*, *paganisme*? No són prou congruents amb la idea, i pocs d'ells són prou antics en l'ús comú: hi pogueren ajudar (potser *baptisme*).

Però més aviat ha de tractar-se d'influència dels casos popularitzats del superlatiu llatí, car aquí sí que hi ha coincidència amb el significat, amb el paper gramatical i amb l'atmosfera moral-religiosa: en alguns d'ells *-íssim* s'havia sincopat en *-isme*, i en ells s'ha de trobat l'arrel principal d'aquest trasllat analògic en particular *Santisme* 'santíssim' i *Altisme* 'la Divinitat, l'Altíssim': justament és amb aquest que trobem *proisme* en rima en el segon testimoni cronològic que trobem segur del desplaçament: «Amar mon Déu / sols per sguart seu, / e son *proisme*, / per Déu *Altisme*», JRoig (*Spill*, 69). I *Santisme* figura en la mateixa obra de Llull on acabem d'assenyalar el mot que ens interessa (*Gentil*, p. 504). *Proisme* era lloc comú dels sermonadors, dels directores de consciència, terme, doncs, d'ambient bastant culte; i com a tal, mot que el poble podia acceptar en la forma que se sentien temptats d'adoptar la gent d'església, gràcies a aquesta concomitància.

Des del S. xv els testimonis de l'alteració es multipliquen. De nou en rima amb *Altisme*: «Qual deu ésser doncs - l'ome consagrat / --- / pacífic ab Déu - i ab lo *proisme* / --- / prompte en fer bé, - semblant al